

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 4

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Київ 2002

УДК 316.6(048);159.92
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Дробноход М. І., д-р геол.-мінерал. наук, проф. — заступник головного редактора
Бовтрук А. П., канд. іст. наук, проф. — заступник головного редактора
Марусєва О. А. — відповідальний секретар

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., *Федоренко В. Г.*, д-р екон. наук, проф., *Титова Н. А.*, д-р екон. наук, проф., *Куценко В. І.*, д-р екон. наук, проф., *Осокіна В. В.*, канд. екон. наук, проф., *Онищенко В. П.*, д-р екон. наук, проф.

Психологічні науки

Максименко С. Д., д-р психол. наук, проф., акад. АПН, *Балл Г. А.*, д-р психол. наук, проф., *Ложкін Г. В.*, д-р психол. наук, проф., *Коломінський Н. Л.*, канд. психол. наук, проф., *Чуприков А. П.*, д-р мед. наук, проф., *Бурлачук Л. Ф.*, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. АПН

Соціологічні науки

Судаков В. І., д-р соціол. наук, проф., *Ручка А. О.*, д-р філос. наук, проф., *Шкляр Л. Є.*, д-р політ. наук, проф., *Пилипенко В. Є.*, д-р соціол. наук, проф., *Танченко В. В.*, д-р філос. наук, проф.

Політичні науки

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., *Бебик В. М.*, д-р політ. наук, проф., *Горбатенко В. П.*, д-р політ. наук, проф., *Храмов В. О.*, д-р політ. наук, проф., *Шуба О. В.*, д-р політ. наук, проф.

Юридичні науки

Мироненко Н. М., д-р юрид. наук, проф., *Марчук В. М.*, д-р юрид. наук, проф., *Скрипнюк О. В.*, д-р юрид. наук, проф., *Калужний Р. А.*, д-р юрид. наук, проф., *Бабкін В. Д.*, д-р юрид. наук, проф.

Менеджмент

Федулова Л. І., д-р екон. наук, проф., *Гаєвський Б. А.*, д-р філос. наук, проф., *Дахно І. І.*, д-р екон. наук, проф., *Дмитренко Г. А.*, д-р екон. наук, проф., *Воротіна Л. І.*, д-р екон. наук, проф.

Рекомендовано Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 2 від 26.02.02)

М43 **Наукові праці МАУП** / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К.: МАУП, 2002.
ISBN 966-608-120-2
Вип. 4: Соціально-психологічні проблеми вдосконалення управлінської діяльності. — 206 с.
ISBN 966-608-208-X

У збірнику містяться наукові праці психологів України і Росії, присвячені соціально-психологічним проблемам удосконалення управління у сфері освіти. У першому розділі подано статті, що відбивають загальні теоретичні проблеми пошуку соціально-психологічних резервів оптимізації управлінської діяльності керівників і менеджерів організацій.

Для спеціалістів, менеджерів управління персоналом, керівників організацій, психологів, соціологів.

Збірник "Наукові праці МАУП" зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, у якому висвітлюються результати новітніх наукових досліджень в галузях економіки, менеджменту, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+88.5я43

ISBN 966-608-120-2
ISBN 966-608-208-X

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2002

Л. М. Кулагіна Управління і ситуації морального вибору особистості підлітка	112	А. Федосова Психологічний аналіз комунікативних бар'єрів старшокласників як важливий напрямок управління сучасною школою	158
Л. П. Матяш-Заяц Організаторські та комунікативні нахили і уміння як передумова успішного розв'язання конфліктів в управлінській діяльності	116	О. Я. Щотка Програма психологічної підтримки професійно- управлінського самовизначення дівчат (в період навчання у вищому закладі освіти)	161
Л. Є. Мулик Актуальні проблеми управління вищою освітою в Україні	118	П. І. Черніков Психолого-педагогічні аспекти управління якістю підготовки молодших спеціалістів, бакалаврів (на прикладі техніка-електрика)	165
В. Ф. Орлов Виховний вплив управління на педагогічний персонал навчального закладу	120	С. М. Ярмійчук Психологічний аналіз особливостей толерантності менеджерів освіти	170
М. О. Коць Гуманізація педагогічної взаємодії як фактор ефективності управління навчальним процесом у вищому закладі освіти	124	Л. М. Карамушка, С. М. Кулик Психологічні особливості професійної адаптації вчителів	172
Н. В. Медведева Особливості ефективної взаємодії практичних психологів та керівників загальноосвітніх навчальних закладів	127	Джафаров Шубай Салман-оглы Компьютерные технологии как элемент учебного процесса	174
М. Ю. Петрова Підходи к формированию позитивной мотивации к учебной деятельности у студентов психологического факультета	130	С. Я. Дем'янчук, Г. Й. Юркевич Управлінське консультування діяльності підприємця....	178
А. С. Полякова Специфика социума и развитие детского творчества в современной школе	134	А. К. Вольнский Социально-психологические проблемы учета экономических и этнокультурных неравенств в туристическом бизнесе	181
О. Л. Туриніна, О. М. Панфілова Соціально-психологічні аспекти педагогічного спілкування вчителя як менеджера освіти	137	Я. С. Холодова Ориентации в ценностной сфере современной молодежи	183
Е. О. Помиткін Духовний розвиток молоді в контексті управління освітнім процесом	139	М. С. Алиев Социально -психологические последствия коммерциализации образования в постсоветских странах	186
Л. В. Помиткіна Гармонізація колективу як умова вдосконалення управлінської діяльності	142	А. Т. Дамиров Социально-психологические факторы управления процессами институциональной трансформации системы высшего образования в переходном обществе	188
И. В. Редзюк Социально-психологические аспекты изучения инострannого языка и пути усовершенствования управления учебным процессом в вузе	145	І. О. Ластовченко, Н. Я. Потелло Психолого-педагогічна культура вчителя і розвиток творчої обдарованості	190
Е. А. Ткаченко Социально-психологические аспекты управления педагогическим процессом	148	Н. Я. Потелло Культура мови: фразеологізми як важливі мовні засоби	194
Я. І. Шкурко Залежність ефективності управлінської діяльності директорів шкіл різної статі від рівня розвитку їхніх комунікативних якостей	151	Я. С. Холодова О целостном подходе к изучению психологических особенностей этапа взросления	198
Н. Г. Шевчук, З. І. Хоменко Управління стилем спілкування у системі "вчитель — учень" як умова комфортного емоційного самопочуття школярів різного віку	155	Д. Мартишин Соціальне служіння Церкви у сучасному світі	200
		Д. С. Мартышин Духовная жизнь христианина в религиозно-этической концепции Пьера Тейяра де Шардена	203

*П. І. ЧЕРНІКОВ, д-р філософії в галузі освіти, ад'юнкт-проф.
(Прилуцький агротехнічний технікум, відділення МАУП)*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ, БАКАЛАВРІВ (НА ПРИКЛАДІ ТЕХНІКА-ЕЛЕКТРИКА)

Наукові праці МАУП, 2002, вип. 4, с. 165–169

Сучасний етап переходу до ринкової економіки вимагає від вищих навчальних закладів забезпечення підготовки якісно нового типу спеціаліста, здатного активно включитися, а в багатьох випадках і очолити на своїй ділянці роботи ті реформуючі процеси, які відбуваються як у промисловості, так і в аграрному секторі економіки.

Підготовка національних, професійних кадрів, згідно з концепцією національної вищої освіти в Україні, Законом України "Про освіту", Державною національною програмою "Освіта" (Україна ХХІ століття), є невід'ємною складовою виховання національної самосвідомості, високої громадянської позиції. Цілі підготовки кадрів реалізуються лише на основі високого професіоналізму. Значення обох соціальних якостей для сучасного спеціаліста зумовлено процесом національного відродження, адже професіоналізм, не пов'язаний з національними інтересами і свідомістю, формує технократа, оскільки високі соціально-духовні якості не можуть бути сформовані без високої професійної підготовки.

Нові кваліфікаційні вимоги до спеціалістів з вищою освітою виконують функцію науково обґрунтованих державних еталонів якості вищої освіти широкого профілю з кожної спеціальності і є базою для перебудови змісту і організації навчально-виховного процесу. Кваліфікаційні вимоги охоплюють весь комплекс професійних і соціально-духовних якостей майбутнього спеціаліста.

А тому ці основні чинники при управлінні якістю підготовки молодших спеціалістів необхідно обов'язково враховувати і розглядати у вза-

мозв'язку. Цій проблематиці присвятили наукові дослідження Г. Щокін, Г. Дмитренко, Ю. Човнюк, Н. Житник, А. Чаплигін, Т. Перевезій, В. Стельмашенко, Н. Коломінський, Ю. Машбіц.

Як зазначалося у концепції національної вищої освіти, щоб випускники технічного навчального закладу освіти мали змогу у процесі майбутньої професійної діяльності успішно вирішувати поставлені завдання, потрібно під час їхнього навчання забезпечити високоякісну спеціальну техніко-технологічну підготовку, а також вивчення суспільно-гуманітарних наук, що формують особистість.

Актуальною в наш час є проблема, що розкриває соціально-політичні аспекти розвитку суспільства як основу соціальних функцій високоосвіченої молоді.

Вивчення якості соціально-політичного, духовного впливу на молодь проводилося диференційовано, систематично і багатогранно.

Відповіді студентів носили переважно ретроспективний характер. Їх аналіз показав, що з року в рік структура студентської суспільної думки відносно вивчення соціально-політичних процесів та формування в молоді духовних якостей має позитивний результат.

З цієї метою були систематизовані міркування трьох відділень за основними параметрами ставлення молоді до вивчення соціально-політичних наук (таблиця).

Дані чисельника відповідають відсотку тих студентів, які вважають, що навчально-виховний процес вплинув на них на високому рівні. Число у знаменнику показує кількість тих, хто оцінив цей вплив як незначний.

**Рівень соціально-політичної активності
та професійних нахилів студентів відділення
“Електрифікація і автоматизація сільського
господарства”**

Критерії дослідження	Середні коефіцієнти соціально-політичної активності та професійних нахилів студентів			
	3-А	3-Б	4-А	4-Б
Формування суспільно-громадської активності	0,38	0,43	0,49	0,45
Нахили інженерного профілю	0,59	0,54	0,50	0,55

Аналіз даних свідчить, що постійне вдосконалення інформаційної насиченості, теоретико-методологічної глибини, конкретизації проблем соціальної теорії і практики, самооцінки свого потенціалу задовільно впливає на рівень самостійної неперервної суспільно-політичної освіти молоді. Актуальним для респондентів є відношення до осмислення значущості глобальних соціально-політичних проблем до і після вивчення суспільних дисциплін. Майбутні інтереси є більш принциповими в оцінці всіх суспільних процесів, тому що респонденти мають не тільки високий рівень інтелектуальної підготовки, а й глибоко розуміють соціальні функції суспільного науково-технічного розвитку.

Індивідуалізація формування суспільно-громадської активності розпочинається з вивчення нахилів, здібностей, суспільної думки кожного.

Для виявлення кількісних характеристик соціально-політичної активності вводимо коефіцієнти, які визначають питому вагу соціально-духовних якостей і відповідно навичок молодшого спеціаліста у майбутніх техніків-електриків.

Коефіцієнт визначення питомої ваги соціальної активності студентів K_n розраховують за формулою

$$K_n = P_a / N,$$

де P_a — показник обраних варіантів відповідей; N — кількість поставлених запитань, що дорівнює 20, тобто

$$K_n = P_a / 10.$$

Коефіцієнт визначення питомої ваги професійних нахилів знаходять за формулою

$$K_j = P_{ел.т} / N,$$

де $P_{ел.т}$ — кількісний показник обраних варіантів відповідей щодо професійних здібностей. Оскільки $N = 20$, то $K_j = P_{ел.т} / 20$.

У 2000–2001 навчальному році було проведено тестування студентів навчальних груп 3–4-х курсів відділення “Електрифікація і автома-

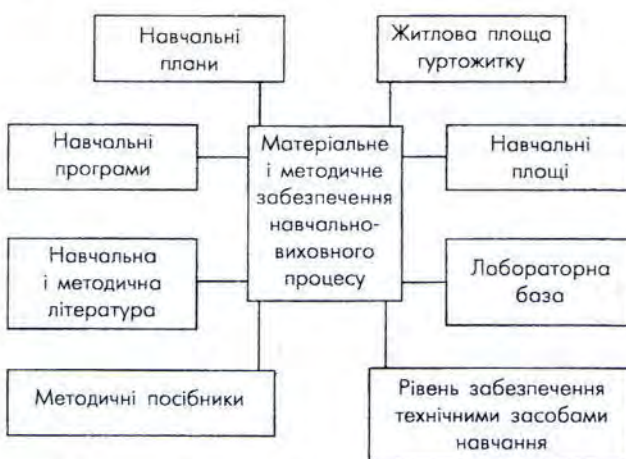
тизація сільського господарства”, спеціальність: 5.091903.

Загальна вибірка — 100 студентів. Під час обробки результатів тестування було розраховано питому вагу соціально-політичної активності та питому вагу спеціальних професійних нахилів профілю “технік-електрик” кожного студента. Потім у кожній навчальній групі визначили середні значення цих показників.

Дані дослідження підтверджують, що під час формування особистості висококваліфікованого спеціаліста відбувається інтеграція та вдосконалення як інженерної підготовки, так і соціально-політичної активності. Сучасна молодь володіє підходами самореалізації внутрішнього потенціалу у пізнавальній сфері, а потім в активній соціальній діяльності. Процес завершується перетворенням цих якостей в домінуючу морально-політичну цінність та глибоке внутрішнє переконання особистості.

Успіх навчання і виховання студентів, якість професійної підготовки залежать від методичного забезпечення навчально-виховного процесу. До нього належать навчальні плани, програми, література, методичні розробки, дидактичні матеріали, технічні засоби навчання, наочні посібники.

Критеріями матеріального забезпечення навчального процесу вважають навчальні площі, лабораторії, лабораторне обладнання та ін. (рисунки).

**Критерії матеріального і методичного
забезпечення навчально-виховного процесу
в підготовці молодших спеціалістів**

Розглянемо детально критерії, що характеризують методичне і матеріальне забезпечення навчально-виховного процесу.

Кількість навчальних планів, які необхідно мати в навчальному закладі I та II рівнів акре-

дитації, залежить від кількості професій, форм навчання та матеріальної бази. В ідеалі коефіцієнт забезпечення навчального процесу діючими навчальними планами дорівнює одиниці.

Коефіцієнт дійсного забезпечення навчального процесу навчальними програмами визначають за формулою

$$K_{\text{н.пр}} = \frac{N_{\text{н.пр}}^{\text{д}}}{N_{\text{н.пр}}^{\text{п}}},$$

де $N_{\text{н.пр}}^{\text{д}}$ — кількість діючих навчальних програм; $N_{\text{н.пр}}^{\text{п}}$ — кількість потрібних навчальних програм.

Для відділення "Електрифікація і автоматизація сільського господарства" згідно з держстандартом коефіцієнт забезпечення навчального процесу навчальними програмами буде дорівнювати одиниці. Його визначають з формули

$$N_{\text{н.пр}}^{\text{п}} = \sum_{i=1}^{N_c} n_i,$$

де N_c — кількість спеціальностей в навчальному закладі; n_i — кількість предметів у певній спеціальності. Для нашого навчального закладу

$N_{\text{н.пр}} = 95$. Звідси $N_{\text{н.пр}}^{\text{п}}$ визначається так:

$N_{\text{н.пр}}^{\text{п}} = 102$. Тоді коефіцієнт забезпечення

$$K_{\text{н.пр}} = \frac{95}{102} = 0,93.$$

Необхідно також звертати увагу на новизну змісту навчальних програм, щоб вони відповідали сучасним вимогам науки, техніки і виробництва.

Щорічно треба переглядати всі навчальні програми, які обговорюються цикловими комісіями навчального закладу. За необхідності до них вносять конкретні доповнення і зміни (при збереженні обсягу годин), про що робиться відповідний запис у протоколі засідання. Таким чином, кожний предмет забезпечений робочою навчальною програмою. Типові ж програми, затверджені Міністерством освіти і науки України та Міністерством аграрної політики України, залишаються без змін на весь період їх дії.

Для визначення "віку" типових навчальних програм вводять так званий коефіцієнт їх новизни:

$$K_{\text{н.н.пр}} = \frac{\sum_{i=1}^n T\phi_i}{\sum_{i=1}^n T\eta_i},$$

де $T\phi_i$ — фактичний термін дії i -ї програми; $T\eta_i$ — нормативний термін дії i -ї програми.

Показник $T\eta_i$ дорівнює шести рокам і залежить від динаміки розвитку науки і техніки у відповідній області знань.

Коефіцієнт $K_{\text{н.н.пр}}$ визначається по кожній спеціальності окремо, наприклад по спеціальності електрифікації і автоматизації сільського господарства:

$$K_{\text{н.н.пр}} = 1 - \frac{\sum_{i=1}^{16} 2i + \sum_{i=1}^2 4i}{\sum_{i=1}^{19} 8i} = 1 - \frac{32 + 8}{152} = 0,75.$$

Коефіцієнт новизни програм може бути в межах від 0 до 1 і навіть від'ємним. При $K_{\text{н.н.пр}} = 1$ всі програми нові. При $K_i = 0,5$ термін їх дії дорівнює 50 % нормативного.

За допомогою коефіцієнта новизни можна оцінювати рівень теоретичних знань, які використовуються у підготовці спеціалістів. Якщо $0,75 \leq K_{\text{н.н.пр}} \leq 1$, то рівень новизни навчальних програм можна вважати відмінним.

Функціонування навчального закладу без добре підготовленої методичної документації практично неможливе. Забезпеченість цієї документацією можна визначати за такою формулою:

$$K_{\text{з.д}} = \frac{N_{\text{н.д}}}{N_{\text{п.д}}} = \frac{1334}{1400} = 0,95,$$

де $N_{\text{н.д}}$ — кількість наявної документації; $N_{\text{п.д}}$ — кількість потрібної документації (плани, інструкції, журнали обліку, перелік обладнання та ін.)

Зміст навчального матеріалу з визначеною повнотою розкривається у підручниках, що складаються на основі навчальних програм. Отже, студентів треба забезпечувати навчальною та науково-методичною літературою. Мінімальну забезпеченість студентів навчальними посібниками $L_{\text{п}}$ можна підрахувати за формулою

$$L_{\text{п}} = \frac{1}{5} \sum_{i=1}^n N_{\text{с}}^i \Pi_{\text{пар}}^i K_{\text{р}}^i,$$

де $N_{\text{с}}^i$ — кількість студентів, які вивчають предмет; $\Pi_{\text{пар}}^i$ — кількість проведених пар по предмету в тиждень; $K_{\text{р}}^i$ — кількість навчальної літератури, рекомендованої для одночасного користування; 5 — кількість навчальних днів на тиждень.

Оптимальною можна вважати таку кількість літератури, коли кожен студент буде мати підручник з предмету, який вивчає, наприклад з електротехніки відділення "Електрифікація і автоматизація сільського господарства":

$$L_{\pi} = \frac{1}{5} \sum_{i=1}^1 120 \times 3,5 \times 2 = 168.$$

Коефіцієнт забезпечення навчальною літературою визначається діленням фактичної кількості навчальної літератури (L_{ϕ}), яка знаходиться на руках у студентів і в бібліотеці навчального закладу, на необхідну її кількість (L_{π}):

$$K_{\text{з.н.п}} = \frac{L_{\phi}}{L_{\pi}}.$$

З електротехніки цей коефіцієнт визначається таким чином: $L_{\phi} = 160$, $L_{\pi} = 168$. Тоді

$$K_{\text{з.н.п}} = \frac{L_{\phi}}{L_{\pi}} = \frac{160}{168} = 0,95.$$

Характеризуючи якість навчальної літератури, необхідно враховувати наявність нової літератури, відповідність її програмам та ін.

На підвищення якості викладання істотно впливають методичні розробки, що складені за темами робочих програм. Кількісно роботу зі складання окремих методик можна підрахувати, користуючись коефіцієнтом забезпечення методичними посібниками $K_{\text{м.п.}}$. Його визначають як частку від ділення фактичної кількості методичних посібників ($N_{\text{м.п.}}^{\phi}$) на кількість методичних посібників, які передбачені технологією навчального процесу ($N_{\text{м.п.}}^{\pi}$), тобто

$$K_{\text{м.п.}} = \frac{N_{\text{м.п.}}^{\phi}}{N_{\text{м.п.}}^{\pi}}.$$

Так, з предмету "Теоретичні основи електротехніки" за умов $N_{\text{м.п.}}^{\phi} = 112$, $N_{\text{м.п.}}^{\pi} = 120$ визначимо

$$K_{\text{м.п.}} = \frac{112}{120} = 0,93.$$

При цьому необхідно враховувати можливості повного забезпечення методичними розробками всіх видів уроків, лекцій, семінарів (в поурочних планах). Якщо навчальним планом передбачено провести 100 уроків, а методичні розробки є на 50, то $K_{\text{м.п.}} = 0,5$. Не потрібно на кожний урок готувати окремі методики. Їх треба готувати з найважливіших тем і розділів і взагалі за предметом. Ступінь охоплення предмету у цьому разі можна легко визначити. Наприклад, предмет вивчається протягом 200 год, а методичних розробок потрібно три — у трьох розділах. На ці роз-

діли відводиться 120 год. Отже, $K_{\text{м.п.}} = 0,6$. Очевидно, коефіцієнт забезпечення методичними посібниками буде перебувати у межах від 1 до 0.

Використовуючи коефіцієнт $K_{\text{м.п.}}$ можна проаналізувати роботу педагога над методикою викладання предмету. При цьому доцільно виокремити чотири рівні методичної забезпеченості:

- оптимальний (0,81–1,00);
- допустимий (0,51–0,80);
- критичний (0,31–0,30);
- недопустимий (0,0–0,3).

Знаючи коефіцієнт забезпеченості методичними розробками з предметів, можна знайти середній коефіцієнт для циклової комісії фундаментальних, професійно-орієнтованих предметів відділення "Електрифікація і автоматизація сільського господарства":

$$K_{\text{м.п.ц.к}} = \frac{1}{\Pi} \sum_{i=1}^{\Pi} K_{\text{м.п.и}},$$

де Π — кількість предметів за навчальним планом; $K_{\text{м.п.и}}$ — коефіцієнт забезпеченості методичними розробками з конкретного предмету навчального плану;

$$K_{\text{м.п.ц.к}} = \frac{1}{19} (0,85 + 0,96 + 0,96 + 0,89 + 0,97 + 0,95 + 0,84 + 0,83 + 0,88 + 0,91 + 0,86 + 0,87 + 0,9 + 0,97 + 0,86 + 0,97 + 0,92 + 0,91 + 0,8) = 0,9.$$

Таким чином, можна визначити

$$K_{\text{м.п.н.з}} = \frac{1}{4} \sum_{i=1}^{\Pi} K_{\text{м.п.и}} = \frac{1}{4} \sum (0,84 + 0,91 + 0,81 + 0,9) = 0,87.$$

Коефіцієнт забезпеченості методичними посібниками (розробками) допомагає навчальному закладу максимально використовувати всі резерви і всі заходи щодо охоплення всіх викладачів методичною роботою.

Залежно від профілю відділення технікум має конкурентну кількість кабінетів і лабораторій, необхідних для забезпечення підготовки спеціалістів. Кількість навчальних приміщень дає можливість організувати навчальні заняття за кабінетно-лабораторною системою.

Кабінетно-лабораторна система навчання сприяє організації праці викладачів, економить їхній час, сприяє максимальному використанню наочності та технічних засобів навчання.

Основною вимогою до лабораторій є обладнання їх більш сучасними приладами, моделями, мікротехнічними установками та схемами, які створюють потрібні умови для виконання всіх ла-

бораторних робіт, передбачених програмою. Кабінетно-лабораторна система навчання допомагає раціональніше використовувати наочні посібники, прилади, моделі, роздавальний дидактичний матеріал, проводити заняття на високому науково-методичному рівні.

Коефіцієнт забезпечення навчального процесу лабораторною базою визначають за формулою

$$K_{л.с} = \frac{N_{л.с}^{\Phi}}{N_{л.с}^{\Pi}},$$

де $N_{л.с}^{\Phi}$ — кількість лабораторних робіт, для виконання яких у навчальному закладі створені необхідні умови; $N_{л.с}^{\Pi}$ — кількість лабораторних робіт, виконання яких передбачено навчальним планом, програмами і графіком навчального процесу.

При цьому важливо враховувати такі показники, як стан обладнання (співвідношення діючого обладнання до наявного), ступінь його використання (відношення кількості обладнання, яке використовується, до загальної кількості обладнання).

Для роботи навчального закладу, як відомо, потрібно мати певну кількість навчальних площ. Норми їх встановлюються згідно з критеріями та контингентом студентів на денному відділенні. Коефіцієнт забезпеченості навчальними площами обчислюють за формулою

$$K_F = \frac{F}{N_{с.д} \cdot f} = \frac{13105}{804 \cdot 10} = 1,6,$$

де F — загальна навчальна площа; $N_{с.д}$ — кількість студентів денних відділень; f — нормативна навчальна площа на одного студента для технікумів, $f = 10$ м.

Навчальна площа охоплює площі аудиторій, кабінетів і лабораторій. Доцільно також обчислити коефіцієнт забезпеченості навчального за-

ладу всіма площами (враховуючи гаражі, склад тощо).

У роботі навчального закладу велике значення мають гуртожитки. Коефіцієнт забезпечення студентів житловою площею (гуртожитком) можна визначити так:

$$K_{з.ж.п} = \frac{F_{ж}}{N_{с.ж} \cdot f} = \frac{2088}{180 \cdot 6} = 1,9,$$

де $F_{ж}$ — житлова площа гуртожитків; $N_{с.ж}$ — кількість студентів, які потребують житла; f — необхідна за нормами проживання житлова площа, $f = 6$ м.

Всі перелічені критерії значною мірою сприяють покращанню навчально-виховного процесу, якості підготовки спеціалістів.

Література

1. Дмитренко Г. А. Стратегічний менеджмент: цільове управління освітою на основі кваліметричного підходу. — К., 1996. — С. 40–96.
2. Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту. — К., 1996. — С. 112–129.
3. Машбіц Ю. І. Психологічні основи управління навчальною діяльністю. — К., 1987. — С. 69–85.
4. Стельмашенко В. П. Досвід управління якістю підготовки фахівців // Прил. к журн. "Персонал". — 1999. — № 4. — С. 90–92.
5. Чаплыгин А. К. Пути реализации воспитательного потенциала ВУЗА: методология, методика, опыт. — Х., 1988. — С. 55–63.
6. Човнюк Ю. В. Система контроля качества обучения в высшей школе на базе современных информационных технологий // Прил. к журн. "Персонал". — 1999. — № 4. — С. 113–116.
7. Човнюк Ю. В. Эволюционные механизмы и модели развития образования // Прил. к журн. "Персонал". — 1999. — № 4. — С. 117–121.
8. Щёкин Г. В. Система управления современным вузом // Персонал. — 1998. — С. 76–85.